

Jari Terwo

ESIKOINEN

Romaani

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ • HELSINKI

© Jari Tervo 2013
ISBN 978-951-0-39971-2
Painettu EU:ssa

*Ensimmäinen
päiväkirja*

1

TAMMIKUUN ENSIMMÄINEN 1972

”Kiinalaispojan palmikko tuntui humman häntäjouhelta.”

Isomummuni Esmeralda kuiskasi sanat korvaani minuutin yli puolenyön. Hän käytti hyväkseen kahden ravintola Peltipailakan takaa lainvastaisesti pamautetun hätäraketin välistä hiljaisuutta.

Seistiin meidän kerrostalon katolla isän polveen ulottuvassa lumessa vaklaamassa pilviä. Maijaa varoiteltiin kahlaamasta katonreunan lähelle, hössöpää kun vielä oli. Minun oletettiin kaksitoistavuotiaana ymmärtävän miten äkkistop Jokisten Vauxhall Vivan nokalle harmittaa. Auto oli ruskea ja muotia. Etupihalle oven eteen ei saanut pysäköidä mutta eräitä ei koske yhtiöjärjestys.

Möhöpilvien mahassa räjähtelivät rovaniemeläisen uudenvuoden laihat raketit. Hellanlevyllä varrestaan kuumenevalla kauhalla sulatettu tina ennusti vikaan. Käärin pyhäpaidan hihan ja haroin kylmän veden jäähmettämiä murusia muoviympäriin pohjalta. Koskaan en viikkorahaa kummempaa kuitannut, vaikka murusten pitäisi povata rikkautta.

Paidankaulus sahasi leuanalusta. Tai paita piti pokavehjettä paikallaan ja kun liikautin päätäni, sahasin itse kaulaani.

Isomummun mielestä karhunosa siitä mitä mieleen pulahtaa kannattaa sinne myös hylätä. Olin saanut geenibingossa isäni nenän. Isomummu pani sen aina merkille kun istuimme isän kanssa

pöydässä nokikkain. Yhdellä kertaa näki kintaalla niistettävän ja sen pienoismallin, nykyhetken ja tulevan. Nenä ennusti isomummun mukaan tinaa tarkemmin.

Esmeraldan tinamöykky näytti ruuhelta, mutta isomummun omasta mielestä se oli nojatuoli. Esmeraldaa kutsuttiin ajan säästämiseksi Esmeksi. Tina ennusti hänen reissupäiviensä painuneen mailleen. Isomummu oli matkustellut neljässäkymmenessä neljässä neuvostoliittolaisessa kaupungissa. Hän kuunteli Moskovan radiota ja palautteli venäjän kielen myötä sydämeensä tyttövuosiensa poutapäiviä. Hän halusi sanella muistelmansa ennen kuin unohtaa. Niitten nimeksi tulee Miksi minusta tuli kommunisti.

Kansan Tahtoon haastattelivat isomummu sen seitsemänkymmenvuotissynttärin tähden. Otsikkoon ränttäisivät että vankkumaton leninisti.

”Olis pitäny jäähä kattoon telkkaria”, äiti murehti.

Isä muistutti meidän tapittavan toosaa joka päivä, ilotulitusta vain kerran vuodessa. Äiti olisi halunnut ihastella nimenomaan Helsingin Senaatintorin raketteja. Täällä oli vain pilviä ja lunta, siellä iloa ja tulta. Pilviä hän oli nähnyt tähän ikään nokko. Hän oli kolmekymmentäneljä vuotta vanha ja käynyt lukupäänsä kruunuksi kaksi jatkoluokkaa, ennen kuin Erkki-setä komensi sen Karja-Pohjolan tiskin taakse myyskentelemään mullinluuta.

Äiti huokaisi ja heitti tumpin kumisaappaallaan astumaansa lumiluolaan. Sihahdus hukkui paukkeen alle. Jos ääni on aalto kuten maisteri Vierimaa opettaa, liekö pamaus sitten hyökyaalto.

Rovaniemen linja-autoaseman korkeaan tolppaan on pultattu valomainos. Boston, se sanoo. Erkki-setää huolestuttaa että se polttaa koskisähköä raakaan pakkaseen myös öisin. Se mak-

saa äyrejä. Mamin mielestä sen mies on nuuka, mistä Erkki-setä yleensä suuttuu, kaivaa taskustaan nyrkillisen kolikkoja, valitsee kaksi viisipennistä, antaa ne minulle ja käskää kioskille törsäämään ne penninkarkkeihin.

Isomummu simahti ennen yhtä. Taksikuski tuli sitä pakkaselta haisten ja koppalakki sulavista hiutaleista kimallellen hakemaan eteisestä.

”Tämä renki kopeloi mun pylyä”, isomummu huikkasi eteisestä katkaisten olohuoneen hälinän ja kilinän.

Erkki-sedän silmä lupsahteli televisiotuolin lämmössä. Tuoli oli punaista keinoahkaa ja siihen kuului jalkoja varten yhtä hehkuva palli, jolla lepäsi Erkki-sedän toinen kantapää. Tekonahka saa vapaasti olla keinoainetta kunhan kaikki sen tietävät. Silloin ei huijata ketään. Kun keksittiin radio, keksittiinkö samalla radiotuoli. Sitä ennen tuoleilla vain istuttiin.

”Enkä puristele, uskovainen mies”, taksikuski sanoi.

”Se oli vinkki”, isomummu sanoi.

Se oli oikeasti isoäidin, Mamin, täti, mutta kaikki sanoivat sitä isomummuksi. Muuta ei ollut isomummun isän mukaan köyhän perheen tytölle antaa kuin rintarossimainen nimi, Esmeralda. Se oli isomummun myötäjäinen. Sen saattoi antaa yhä uudestaan.

Isomummu avasi meidän huoneen oven ja halkaisi sen eteisen kattovalolla kahtia.

Maijan tiesi oikeasti nukkuvan sen valahtaneesta ilmeestä ja kuolalangasta joka yhdisti sen leuan tyynyyn. Leikkiuudessa se ei olisi kehdannut. Se on kahdeksan, Unto Abraham kuusi. Muuttopäivän sokeripalattomassa hämärässä Maija voitti varaslähtönsä ansiosta juoksukisan meidän yhteiseen huoneeseen. Se hypäsi sänkyynsä. Siitä puuttui pohja.

Pikkuveljen mielestä tällaisia tähtihetkiä elettiin vain muinais-

aikaan, ennen sen syntymää. Jättiläiset kokeilivat sormella onko laava jäähtynyt. Tukkaa leikattiin kuunsirpillä.

”Piipahat mun luona huomenna”, isomummu laski kätensä otsalleni.

Mami ja Erkki-setä lähtivät kahden jälkeen kinaillen. Isä ja äiti kuiskailivat kovaan ääneen hyväntuulisesti. Kello näytti kolmea.

Avasin ikkunan. Haistoin lähimännyn neulaset ja sulavan lumen ja kuulin lotisevan suojan. Juutalaisena olisin kuukauden kuluttua aikuinen. Uskonnonopettaja Tauvola tietää tästä enemmän. Yksinäinen taksi kuljetti juhlijaa.

Kuulin tytönään toistelevan ikkunani alla Tuulaa. Se piti tokaisujen välillä minuutin paussin. Sulalumen ja männynneulasten väliin nousi Slimin huokuva köysi. Talonmiehen tyttö ei voinut kiivetä sitä pitkin siskonsa ikkunalle ja vanhempien havahduttamatta sänkyyn.

Nolona avasin orvokkikantisen muistivihkon. Pimeässä ryhdyin pitämään päiväkirjaa erikseen kaaria ja silmukoita miettien.

TAMMIKUUN TOINEN

Heräsin eilen aamulla puhelimen soittoon, kävelin nuuteessa eteiseen vastaamaan vaikka se ei ole minun työ. Kaikki nukkui-
vat. Isomummu kiukkusi miksi sille oli tilattu herskaappitaksi, kun se nykyisin asusteli kolmen lyhtypylvään matkan päässä.

En saanut paljastaa että äidin käskystä sille tilattiin taksi myös lyhkäisille matkoille, ettei se lähde harhaamaan. Kerran isomummu osti Iikka Pökkylän kaupasta potkakielloja aamutakkisillaan. Sitä kirpaisi kun sille kommellus valkeni vasta kotitalon hissipeilistä.

Isomummu pelkkää katoavansa sienestäessään ja radiossa sen ta-pauksesta jotain tietäviä pyydetään ottamaan yhteyttä lähimpään poliisiviranomaiseen. Metsään saattaa kuolla hävettävään asen-toon. Kettu työntää kuononsa haaruksiin. Kun valmistautuu po-seeraamaan viimeisen asentonsa, ei enää ehdi. Viimeiseksi asen-noksi jää toiseksi viimeinen. Se oli huono.

Esme pyysi tuomaan tupakkaa ja komean punaupseerin, mutta sitten hän muisti lopettaneensa tupakanpolton ja löi puhelimen kiinni hyvästelemättä. Kävin lukemassa päiväkirjaani. Merisairas-tuin. Kyllä niin voi sanoa. Pimeässä kirjoitetut rivit aaltoilivat.

Ovikello soi. Aune-täti käveli kylään. Se muistutti puolalaisia pyhäinkuvia. Olin nähnyt ikoneista asiaohjelman. Dokumentin tunnistaa siitä että se on tylsä eikä mikään räjähdä. Se on vaan kestettävä.

Tyttönä Aune-täti kuumastui nuoreen pastoriin. Se oli hen-genmieheksi uljas. Papeissa menee äidin mielestä ihanuus huk-kaan. Aune-täti kuvitteli menevänsä naimisiin pastorin kanssa. Pastori oli kyllä salassa kihlat vaihtanut tunnetun raanunkuto-
jan kanssa. Ne sai kuusi lasta. Yksi katosi mäkiautolla kuormu-
rin alle.

Näin Jumala koettelee palvelijaansa. Meistä se ei edes pidä.

Aune-täti ilmestyi naimahaaveissaan pastorin ovikelloa kilaut-telemaan. Sillä oli yllään tummanvihreä ulsteri, keltaiset vanttuut ja sininen, koristepalloinen pipo. Se kantoi ruskeaa matkalauk-
kua ja kertoi saapuneensa miehelään. Sille tarjottiin kahvit ja jaa-
riteltiin lempeitä.

Se pukeutuu talvella yhä niin.

Isä neuvoi lukemaan sanomalehtiä oikeassa järjestyksessä. Vää-rässä luetaan sarjakuvat ensin.

Aune-täti siristi silmiään ja hymyili minulle koskaan halaa-matta. Se oli palaamassa Kolpeneen talosta. Sitä ladattiin siellä.

Ei ole häpeä, jos sukulainen on hullu, mutta tyhmä on kyllä, jos tätä tietoa levittää.

Huomenna haettaisiin täti isän kanssa Kolpeneelta ihmisten ilmoille pysyvästi. Tämä oli koevierailu. Näin tohtori sanoi.

Keräsin suvun asioista tietoa joka ei vanhempien mielestä minulle kuulunut. Se oli helppoa kuin käsittä pyöräily. Kun he hiljensivät ääntään, aloin kuunnella jatkaen Englannin liigan jalkapallotulosten ja kuukausitienojeni jäljentämistä sarakkeisiin. He luulivat minun keskittyvän minulle kuuluviin asioihin.

Kasasin kahvipöydän alatasolta Apuja ja Annoja ja annoin ne Aune-tädille selailtaviksi. Hän nosti vasemman säären oikean polven päälle. Se oli hänen lukuasentonsa. Niin istuu hieno nainen. Pimatsut istuvat jalat levällään.

Näin kertoi Kyykän Olli Maximilian. Se myi Wartburg 353:n takapoksista tietosanakirjoja ympäri Lappia ennen kuin ryhtyi maalariksi. Täällä kaivattiin isän mielestä Täyssinän rauhan sijaan vernissaa.

”Kreivi Lindgren on löytänyt sisältään pienen pojan”, Aune-täti hämmästyti.

Isä käveli karvat takussa keittämään kahvia. Se tassutteli hetken suunnatta, istahti kylävierasta huomaamatta paljain takapuolin keinohakaan punaista jaffaa juoden. Aina se vilvoitti.

Se ähkäisi pelästyneenä kun Aune-täti kysyi metrin päästä, liekö maalarimestari kuunaan lentänyt.

Hullut heittivät häränmulkkua lumipenkassa Kolpeneen pihalla, aikamiehet. Ne olivat yltäpäältä lumeentuneet. Niitten vahti poltti tupakkaa, sen suusta pölähteli savua kun se äyski. Isomummun mielestä asiallinen kansalainen puhuu häränpyllystä. Säilyy keskustelussa joku taso.

Lihava nuori nainen juoksi minut ja isän kiinni ja kysyi, pääsikö se meille katsomaan televisiota. Se otti pipon pois päästä ja pampuloi itselleen jäməkämmän ponnarin.

Toista tulee niin lähelle vain hullu tai ulkomaalainen. Ponnarinainen riisui lapasen kädestään. Kädellään hän silitti minun kylmää poskea. Käsi tuntui kuumalta ja tuoksui Sunlightin lisäksi lapasvillalle.

Isä valehteli kuvaputken pamahtaneen. Toivottiin molemmat että olisi keksitty lempeämpi valhe, kun tyttö alkoi itkeä tillittää. Jätettiin se pihalle, jos se unohtaisi murheensa ja palaisi lumipalteeeseen.

”Hetsiltään”, hoitaja sanoi lasiseinän reiästä minulle ja isälle. Miten sellainen sahataan?

Istuttiin odottamaan. Aune-tädin tohtori oli palaamassa Skibotnista turskaa juksaamasta, vaikka isä ihmetteli miten sitä sydäntalvella pyydetään. Ovi rämähti auki ja kaksi vihaista miestä raahasi välissään huutavaa miestä sisään. Ne tunsu normaaleiksi vihasta.

”Yritti Kota-Mikko karata, linjuripysäkiltä napattiin”, ne huohottivat ylempiensä silmissä.

Hullu jäi istumaan meitä vastapäätä. Se noukki vaahtomuovia pieninä nokareina sohvan tursuavasta reiästä ja katsoi niitä liian läheltä. Kun se vilkaisi minua, meidän silmät lukittuivat pelottavasti toisiinsa. Sen vaatteitten lumi oli sulanut lattialle kun seuraavan kerran katsoin muuta kuin sen silmiä.

Hoitaja kutsui isää sukunimeltä. Asteltiin lasiseinän aukolle.

Virheettömän järjen esittäminen kävellen on vaikeaa. Hoitaja selaili papereita ja kysyi isältä viime kesänä hankittua ajokorttia. Seisoin matalampana ja eri kulmassa kuin isä. Näin läheltä hoitajan huulet ja hampaat. Se oli punannut myös etuhampaitaan. Se on äidin mielestä kamala munaus. Minua säälisti hoitaja. Olevinaan kopeaa, mutta eipä kasevasti meikkaa.

Tohtori kysyi huoneessaan turkkia riisuen, oliko isä kalamiehiä. Isä kertoi olevansa kaikkiruokainen. Tohtori huusi hoitajaa Saikkosen nimellä hakemaan turkkia. Hoitaja taittoi sen käsivarrelleen, ja ennen kuin ovi sulkeutui näin hoitajan heittävän turkin takkinaulasta huti.

Luvattiin tohtorille pitää Aune-tädistä huolta.

Hypeltiin pakkasessa odotellen linjuria. Isä kertoi tädille, että se kortteeraa vain pari yötä Matkustajakoti Aakenuksessa ennen kuin pääsee muuttamaan omaan asuntoon, tähän Lievoselta alivuokrattuun.

Linja-autossa lämpenin. Kohta nukutti ja pissatti. Niin käy aina kun siirtyi pakkasesta sisälle. Metsä muuttui siniseksi ja kun saavuttiin linja-autoasemalle, tiesin että taakse jääneet siniset metsät olivat nyt mustaa aukotonta seinää, jossa eläimet juhlivat.

Selostettiin Aune-tädille miten matkustajakoti toimii. Omistajaa neuvottiin soittamaan meille, jos tarvii. Tuskin tarvii. Aune-täti oli muistavinaan jotain tärkeää, kun meille ailahti mieleen sen halaaminen. Lähdettiin pois.

Kun isä jäi juttelemaan laskusta omistajan kanssa, hipsin takaisin toiseen kerrokseen Aune-tädin oven taakse. Sisältä kuului kokonaisia sanoja. Aune-täti puhutteli paikan haltioita. Niin se aina uudessa paikassa lutviutui. Haltioita ei kätellä.

Odoteltiin isän kanssa pysäkillä kireässä pakkasessa Korkalovaaran linja-autoa. Se tuli ja siitä laskeutui Kota-Mikko tohtorin turkissa, mutta isä ei sitä huomannut.

TAMMIKUUN KOLMAS (YÖLLÄ)

Pelattiin jääkiekkoa tennispallolla lumipaakut maalipylväinä. Keskeytettiin siksi hetkeksi, kun autoja ilmestyi ja katosi Vanamokatua pitkin. Usein pelin keskeyttänyttä autoa huudettiin juma-lauta jo päättämään minne se haluaa. Ei niin lujaa että kuski kuuli. Olin Vellu Ketola vaikka muistutin häntä vähiten. Esa oli Phil Esposito. Keljutti kun se sen keksi.

Kanadassa ne pelaa ilman kypärää maalivahteja myöten. Esposito ampui kiekon molarin otsaan yli kahtasataa. Se upposi sinne puoliksi eikä sitä voinut kokonaan kaivaa pois. Molari olisi kuollut shokkiin. Sen aivot ehtivät hyväksyä kumikiekon osaksi elimistöä. Polilla sahasivat pois kiekon ulkonevan osan, santapaperilla hinkkasivat otsaan jääneen puolikkaan sileäksi. Sivukuvassa molarissa ei ollut moittimista.

Kuviteltiin miltä näyttää mies, kun sillä on paksu musta kovakuminen pläntti keskellä otsaa lopun elämää. Unissa kiekko osui omaan nuppiin. Kun molari on maannut arkussaan maan povessa tuhat vuotta, siitä on jäljellä enää kourallinen pölyä. Kaivuri vahingossa möyräsee haudan auki. Ne löytää maatumattomasta sinkkiarkusta sisältä pölyä ja puolikkaan jääkiekkoa. Pakko niitten on pitää sitä taikakaluna. Museoon vaan ja vitriiniin.

Riitaa huudettiin Vanamokadulla jos pallo lensi paakun yli. Joittenkin oli ylivoimaista kuvitella että pylväis jatkui silti. Sohittiin palloa katulyhtyjen suihkuttamassa keltaisessa valossa, jonka ulkopuolella loisti pimeän seassa valaistuja ikkunaruujuja ja uskovaisilla joulutähtiä Jeesuksen syntymän muistoksi. Ei se ole Jumalan poika. Tästä ovat isä, äiti, Mami, Erkki-setä, Seppo-eno, Pentti-eno ja Jukka-riepu yhtä mieltä. Kaikki ovat varoittaneet uskomasta mitä uskonnonopettaja pauhaa. Kolpene on täynnä Jumalan ainoita poikia paitsi Aune-täti, joka tietää kyllä kuka on.

Saako lähimmäistä rakastaa?

”Saa, totta kai”, äiti sanoi.

”Harkintaa on pakko käyttää”, isä sanoi.

Illalla sain valvoa. Pidettiin vaalivalvoijaiset eikä huomenna ollut koulua vaan joululomaa. Lomana joulujatkua jatkuu aina itsensä yli.

Televisiossa Suomen karttaan oli liimattu mustia palloja ja sen kerrottiin kuvastavan ääntenlaskun edistymistä. En ymmärtänyt miten.

Kun Astrid Gartz ryhtyi puhumaan ruotsia, isä säntäsi keittiöön tekemään kraavisiikavoileipiä. Se pelkäsi jäävänsä tärkeästä tiedosta paitsi. Äiti ihaili Astrid Gartzin jakkua. Isä sihahti jos puhuttiin päälle kun kerrottiin Koillis-Savon vaalipiirin tippuneita.

Äiti pudisteli päätään muttei pahalla päällä eikä irrottanut katsetta kutomuksesta. Maija lähti piirtämään ja nukkumaan. Kraavi valmistetaan niin että pidetään siiankappaleita kulhossa suolavedessä lautasen alla. Sen päälle laitetaan painoksi metsän kivi. Näin siihen saadaan paha maku.

Arvo Aallon mielestä Suomen Kansan Demokraattinen Liitto oli voittanut. Se tarkoitti kommunisteja. Että se näyttää venäläiseltä, äiti sanoi. Äiti kutoi villasta sukkaa koska talvea riittäisi vielä vappuun ja joskus senkin taakse. Sosiaalidemokraatit saivat eniten ääniä. Myös kommunistit voittivat vähän, mutta isä oli pettynyt koska vallankumous oli jälleen kerran lykkääntynyt.

”Isi, isi”, äiti taputti isää polvelle ja reidelle.

”Vittu tätä kansaa”, isä sanoi.

TAMMIKUUN NELJÄS

Esme soitti kivahdellen. Olin unohtanut mummustella hänen luonaan eilen.

Kävelin yhdeksänkymmentäseitsemän askelta hänen talonsa etuovelle. Porraskäytävässä haisi siankyljellä laastaroitu silakka-laatikko.

Tästä on vain satakaksikymmentäneljä askelta Jääskeläisille. Meidän talojen edessä Vanamokatu taipuu mutkan ja palaa takaisin itsensä vieressä.

Jääskeläisen Lyyti on Mamin sisko. Se selvisi minulle vasta jouluna. Meidän suvussa on paljon setiä, tätejä ja serkkuja ja kaikkea niitten väliltä. Kenen täti Aune-täti on?

Lyytin mies on sekin Erkki mutta Jääskeläinen. Se kuuluu puolueeseen ja valtuustoon. Se on pitkä ja vakava mies ja iskee usein silmää minulle tämän vaikutelman tuhoamiseksi. Se kalastelee poikansa Karten kanssa ja on maistattanut sillä laavulla korkillisen ihan viinaa. Ei tartte salassa opetella.

Esmen talo oli samanlainen kuin meillä mutta hänellä oli vain kaksi huonetta. Isomummu suuteli minua molemmille poskille ja kehui niitä omppuisiksi. Isomummu nyt on semmonen eikä sille ole mitään tehtävissä. Nenänpääni lämpeni hitaasti ennen kuin tuli hiki. Isomummulla aina tulee. Hän tarjosi vadelmamehua ja tähtipullia. Söin niitä neljä ja kastelin vadelmamehuun niitten kuivuneet paikat. Esme käski esitellä laitteen.

Se oli Cassette Recorder.

Esme kertoi auttaneensa joulupukkia sen hankkimisessa. Minä kerroin Maijan melko varmasti ja Unto Abrahamin aivan varmasti uskovan joulupukkiin, mutta minun tunteistani ei tarvinnut enää välittää.

Esittelin isomummulle startin, windin ja rewindin. Se vaikut-

tui. Hän ei olisi kyllä uskonut että tähän päädytään, kun hän piikatyttönä ensi kerran näki kenttärakennushallituksen piiri-insinöörin Konovalenkon Esbon-villalla senaikaisen maailman ihmeen, kidekoneen.

Kaivoin taskustani kasetin ja työnsin sen nauhuriin. Painoin starttia. Lujaa tuli Chirpy Chirpy Cheep Cheep. Isomummu pelästy.

Se tarkoittaa lintujen sirkutusta. Lukion poikien olin Korkalovaaran oppikoulun pihalla kuullut pitävän tätä paskana. Yritin olla tykkäämättä laulusta mutta en ollut vielä onnistunut.

Painoin stoppia ja sitten ejectiä. Poimin kasetin pesästä ja työnsin Cassette Recorderiin uuden, tyhjän. Nyökkäsin jännityksestä punehtuneelle isomummulle. Se kumartui lähelle nauhuria, huohotti hankalassa asennossa ja huusi äkkiä:

”Mun elämäni rakkaus oli hunghuusipoika.”

TAMMIKUUN VIIDES

Kantolan Esa ja Winkin Kari hakivat minua ulos potkimaan kinnoksia, mutta minun piti lähteä palauttamaan äidin Mamilta mustikka-aikaan lainamaa mehumaijaa. Postin kohdalla pysähdyin kiroilemaan. Maija ei painanut paljon. Hankala sitä oli kantaa.

Käännyin Vanamokadulta Louhikkotielle ja ohitin kaupungin vuokralalon, jonka autotallissa varastoitiin isän ja Sievistön Lassen firman maaleja, pensseleitä, teloja ja tinnerirättejä.

Käytetyt pensselit liotettiin tinneripöntössä. Niillä oli maalattu öljymaalaa. Lateksi irtosi kraanavedellä. Sievistön Lasse sanoi isän konttoripöytään nojaten että Lapin Maalaus ja Lasitus Oy nettoaisi,

jos se vuokraisi tinneripönttöjään lättähatuille eikä keskittyisi suhdannevaihteluitten rasittamaan maalaustoimintaan.

Jatkoin Revontulentietä sen päähän, poikkasin Rakkatien ja ohitin naavaisen-lumisen hyppyrimäen luottaen että talvellakin sitä kyljesti polku. Turhaanpa luotin.

Hyppyrimäen alastulorinteen kohdalla pysähdyin harkitsemaan polanteiselle Rakkatielle paluuta. Silloin olisin myöntänyt itselleni paiskineeni hutityötä, joten kahlasin lumessa eteenpäin. Hyppyrimäki kammotti koska tunsin koulusta muutamia poikia kuten Lehtovaaran Juhan. Se oli hypännyt tämän kokoisesta mäestä. Minultakin sitä saattaisi joku tyttö vaatia. Kunhan ei Irene.

Olin hypännyt linkasta, joka ponnautti minut neljän metrin kaareen. Pitkään keräilin romujani alastulon jälkeen.

Suljin silmäni ja painoin mieleeni erikoisen sanan. Keräsin niitä Englannin jalkapalloliigan tulosten väliin. Avasin silmäni ja tiesin muistavani sanan kun palaan kotiin: laminaatti. Se on yhtä aikaa tieteellinen ja maalainen.

Mami epäili minun saaneen hänen tyttäreltään nirkosesti niusunpuolta pyhien aikaan, mitä oli yhtä turha kieltää kuin myöntää. Isoäiti joka tapauksessa kattoi minulle pullaa ja vattumehua ja istui viereen keittiötikkaille katsomaan miten syöntini edistyi. Mami väitti että taloon laskeutuu tyven, kun nuori mies sapuskoi pöydän ääressä.

Erkki-setä ryysti kahvia tassilta. Hän ei ollut nuori mies vaan vanha kääpä. Näin Mami sanoi. He sanailivat kolmen kesän takaisesta kolmesataaseitsemänkymmentä markkaa maksaneesta Mamaian-matkastaan jolla Erkki-setä oli munannut heidät madjaarinaisten silmissä vonkaamalla päissään. Ne olivat veljeskansaa. Ne lauloivat, tanssivat, nauroivat, pitivät lystiä ja joivat viiniä. Me ei tehty mitään niistä.

Erkki-setä siivilöi kahviaan hiljaa ruskettuvan sokeripalan lävitse, vilkutti minulle silmää ja kysyi, satsasinko vallankumoukseen vai rautalankaan. Kerroin rintamalinjojen kulkevan nykyisin jytän ja purkan välillä. Erkki-setä käski Mamin vahvistaa tämän enteelliset sanat: rautalanka ruostuisi. Klassikkoja ei synny ilman maniskaa. Mami ei muistanut miehensä koskaan lausuneen käsitystään poppimusiikista, kaikesta muusta kyllä.

Erkki-setä katsoi kattoon ja tiesin hänen ajattelevan poikaansa, enopuoltani Penttiä, joka oli luvannut perehdyttää minut musiikkiin ja seksivallin murtumiseen. Se oli Pentin mukaan suurempi ja mahtavampi kumous kuin vallan. En ymmärtänyt mitä seksivallin murtuminen tarkoittaa. Kaikki saa kaikilta, Pentti-eno vakuutti. Erkki-setä oli pettynyt kun sen esikoista kiinnosti vehtaaminen enemmän kuin vallan kumoaminen.

Mami lähti viemään yläkertaan lihakeittotermosta myöhään kotiutuneelle Pentille. Kuulin kylmäeteisen ovilasin helähtävän. Mamin askeleet narisivat yläkertaan kohti. Pentti oli Mamin ja Erkki-sedän esikoinen, ellei lasketa äitiäni ja Seppo-enoa, jotka isoäiti pyöräytti Kaarlon kanssa ennen kuin Erkki-setä astui junasta lommoisen työmaasalkkunsuunsa kanssa. Siinä kolisivat muurauslasta ja vatupassi.

Mami meni ensimmäisen lankeemuksensa Kaarlon kanssa naimisiin vasta sen jälkeen kun äiti oli syntynyt. Äiti on ollut liian pieni muistamaan vihkimisestä mitään.

Minun äiti ja isä tapasivat työväentalon tansseissa. Isä toimi silloin Pohjanmaan kauppiaitten keskusliikkeen talonmiehenä. Ne saivat alkaa seurustella kunnolla, kun äiti täytti kahdeksantoista. Äiti sai silloin, syksyllä 1956, isältä kukkia ja onnittelukortin. Ne katsoivat työväentalolla italialaisia elokuvia television keksimistä odotellessaan. Ennen isää äiti asui yksin Pietaris-Heikin olohuoneessa alivuokralla. Tyttönä äiti piti juustosämpylöistä.

Esikoinen on Jari Tervon henkilökohtaisin romaani

Vuoden 1972 ensimmäisinä tunteina ryhtyy rovaniemeläinen koulupoika pitämään totista, hykerryttävää päiväkirjaa.

Vilpittömissä merkinnöissään koululainen kuvaa pienyrittäjäperheen surkuhupaista arkea, ensirakkauttaan, paikallaan polkevaa vallankumousta ja Aune-tädin ponnisteluja oikeudenmukaisen noitatuomion saamiseksi käräjiltä.

Päiväkirjanpitäjä nauhoittaa mullistavalle keksinnölle, c-kasetille, isomummunsa muisteluja kielletystä rakkaudesta tsaarin vallityöläiseen, palmikkopäiseen hunghuusipoikaan. Päiväkirja kasvaa sukuromaaniksi, tavallinen paisuu tavattomaksi.

Esikoinen liikkuu 1600-luvun noitakomissiosta 1900-luvun alun revoljutsijaan, vallankumoukseen, mutta romaanin tarkastelupiste sijaitsee vuodessa 1972, jolloin rovaniemeläinen koulupoika saa syntymäpäivälahjokseen sitkeän lakritsiippiipun, Osmondsin kasetin ja Leninin valitut.

